

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ПРИРОДНОГО І ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ ДЛЯ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Анотація

Проаналізовано основні тенденції і характер змін надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру в умовах України. Досліджено міжнародний досвід запровадження механізму зниження ризику катастроф на державному рівні і можливості його імплементації в Україні. Запропоновано пріоритетні напрями діяльності Кабінету Міністрів України, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Міністерства екології та природних ресурсів України щодо відпрацювання заходів зі зниження ризиків виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру для об'єктів критичної інфраструктури з масштабними негативними наслідками для населення і довкілля.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ПРИРОДНОГО І ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ ДЛЯ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Найявний в Україні комплекс гірничодобувних, хімічних, енергетичних об'єктів зі значною кількістю промислово-міських агломерацій та високою щільністю населення зумовлює зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій (НС) з масштабними негативними наслідками через загрозу руйнування об'єктів критичної інфраструктури у місцях їх дислокації. При цьому з-поміж об'єктів критичної інфраструктури особливу загрозу становлять просторово розподілені залізничні колії, нафто- та газопроводи, мости, потенційно небезпечні об'єкти, магістральні електромережі, безпечна експлуатація яких має першочергове значення для соціально-економічного розвитку України.

Критична інфраструктура України – це системи та ресурси, фізичні чи віртуальні, що забезпечують функції та послуги, порушення яких призведе до найсерйозніших негативних наслідків для життєдіяльності суспільства, соціально-економічного розвитку країни та забезпечення національної безпеки.¹

Українське законодавство визначає такі категорії об'єктів, для яких встановлюються особливі умови забезпечення їх захисту й функціонування, що згідно зі світовою практикою належать до критичної інфраструктури²:

- підприємства, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави;
- особливо важливі об'єкти електроенергетики;
- особливо важливі об'єкти нафтогазової галузі;
- важливі державні об'єкти, зокрема пункти управління органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

¹ Зелена книга з питань захисту критичної інфраструктури в Україні : зб. матеріалів міжнар. експерт. нарад / Упоряд. Д.С. Бірюков, С.І Кондратов ; за заг. ред. О.М.Суходолі. – К. : НІСД, 2016. – 176 с.

² Зелена книга з питань захисту критичної інфраструктури в Україні : зб. матеріалів міжнар. експерт. нарад / Упоряд. Д.С. Бірюков, С.І Кондратов ; за заг. ред. О.М.Суходолі. – К. : НІСД, 2016. – 176 с.

- об'єкти можливих терористичних посягань;
- об'єкти, які підлягають охороні та обороні в умовах надзвичайних ситуацій і в особливий період;
- об'єкти, що підлягають обов'язковій охороні підрозділами Державної служби охорони за договорами;
- органи державної влади, що підлягають безоплатній охороні Національною гвардією України;
- об'єкти підвищеної небезпеки;
- об'єкти, включені до Державного реєстру потенційно небезпечних об'єктів;
- радіаційно небезпечні об'єкти, для яких розробляється об'єктова проектна загроза;
- об'єкти, віднесені до категорій із цивільного захисту;
- об'єкти, що належать суб'єктам господарювання, проектування яких здійснюється з урахуванням вимог інженерно-технічних заходів цивільного захисту;
- чергово-диспетчерська система екстреної допомоги населенню за єдиним безкоштовним телефонним номером виклику екстрених служб 112;
- аварійно-рятувальні служби;
- Національна система конфіденційного зв'язку;
- Державна система урядового зв'язку України;
- платіжні системи;
- нерухомі об'єкти культурної спадщини.

Відповідно до Кодексу цивільного захисту України, надзвичайною ситуацією є обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, що характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості

загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності³.

Протягом 2016 року в Україні сталося 149 НС різного походження, серед яких 89 – природного характеру, 56 – техногенного характеру (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика надзвичайних ситуацій в Україні у 2016 році⁴

Вид НС	Кількість НС		Загинуло людей		Постраждало людей	
	2015 р.	2016 р.	2015 р.	2016 р.	2015 р.	2016 р.
<i>НС техногенного характеру</i>						
НС унаслідок аварій чи катастроф на транспорті	14	11	53	33	74	128
НС унаслідок пожеж, вибухів	40	36	103	116	59	35
<i>у тому числі у будівлях або спорудах житлового призначення</i>	30	29	85	100	6	11
НС унаслідок наявності у навколишньому середовищі шкідливих і радіоактивних речовин понад ГДК	1		0	0	0	0
НС унаслідок раптового руйнування будівель і споруд	2	4	0	3	0	2
НС унаслідок аварій у системах життєзабезпечення	5	4	0	0	0	0
НС унаслідок аварій у системах нафтогазового промислового комплексу	1	1	0	0	0	0
Усього НС техногенного характеру	63	56	156	152	133	165
<i>НС природного характеру</i>						
Геологічні НС	2	1	0	0	0	0
Метеорологічні НС	2	6	0	4	7	13
Гідрологічні НС поверхневих вод	1		0	0	0	0
НС, пов'язані з пожежами у природних екологічних системах	13	4	0	0	0	1
Медико-біологічні НС	59	78	22	15	690	1677
Усього НС природного характеру	77	89	22	19	697	1691

³ Кодекс цивільного захисту України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

⁴ Інформаційно – аналітична довідка про виникнення НС в Україні протягом 2016 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-kvartal/57279.html>

Внаслідок цих НС упродовж 2016 року загинули 183 і постраждали 1856 особи. Разом із тим спостерігалось певне зменшення кількості НС техногенного характеру за усіма видами, однак зареєстровано збільшення на 17 % порівняно із 2015 роком кількості загиблих в НС, пов'язаних із пожежами (вибухами) у будівлях та спорудах житлового призначення, а також збільшення на 72 % кількості постраждалих внаслідок НС на автомобільному транспорті.

Незважаючи на певне зменшення у 2016 р. кількості НС державного рівня, рівні ризиків виникнення НС природного та техногенного характеру і ризиків збитків від них залишаються досить високими для більшості регіонів України. Так, найбільшу кількість НС упродовж 2016 р. зафіксовано в Одеській (14 НС), Волинській, Миколаївській та Полтавській областях (по 10 НС), а також у Дніпропетровській, Житомирській і Чернігівській областях (по 8 НС), по 7 НС зареєстровано у Сумській, Чернівецькій областях та у м. Києві.

Серед основних причин виникнення НС природного і техногенного характеру в Україні у 2016 р. можна відмітити недотримання правил пожежної безпеки та ігнорування вимог правил дорожнього руху, порушення санітарно-гігієнічних норм та зниження контролю за виконанням протиепізоотичних та протиепідемічних заходів, застарілість основних фондів та аварійний стан значної частини мереж комунального господарства, аномальні прояви атмосферних процесів⁵.

Треба відмітити, що 17-18 січня 2016 р. на території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей сталася НС регіонального рівня, коли внаслідок складних погодних умов було частково порушено нормальні умови функціонування транспортної інфраструктури областей, закрито рух автодорогами державного та обласного значення на понад 12 годин,

⁵ Інформаційно – аналітична довідка про виникнення НС в Україні протягом 2016 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-kvartal/57279.html>

внаслідок пошкоджень та знеструмлень ліній електропередач відключено від енергопостачання понад 360 населених пунктів⁶.

Унаслідок проходження буревію у ніч з 22 на 23 червня 2016 р. у 7-ми районах Полтавської області було відключено від електропостачання 32 населених пункти, пошкоджено дахи 250-ти житлових і господарських будівель та 8-ми об'єктів соціально-побутової сфери, були підтоплені 168 приватних домоволодінь і присадибних ділянок, пошкоджено 3 дамби на місцевих ставках і автодорожній міст. За даними Полтавською ОДА сума завданих збитків становила понад 81 млн грн.

Що стосується поточного року, то упродовж I кварталу 2017 р. в Україні зареєстровано 48 НС, серед яких 14 техногенного характеру та 33 природного характеру⁷. Унаслідок цих НС загинуло 47 осіб та постраждало 261 осіб. Порівняно з аналогічним періодом 2016 року, загальна кількість НС у 2017 р. збільшилася на 71,4 %, при цьому кількість НС техногенного характеру не змінилася, а кількість НС природного характеру зросла більш, ніж удвічі, що пояснюється збільшенням частки медико-біологічних НС.

Окремо варто відмітити зростання ризиків виникнення НС техногенного походження в зоні АТО через руйнування багатьох промислових і житлових споруд внаслідок військових дій. Викликані військовим конфліктом на сході України пошкодження об'єктів критичної інфраструктури включаючи водоочисні споруди, хімічні заводи і сільськогосподарські підприємства становлять серйозну загрозу для населення і довкілля. ОБСЄ неодноразово закликала конфліктуючі сторони на Донбасі докласти всі зусилля для захисту життєво важливих об'єктів цивільної інфраструктури регіону, оскільки пошкодження будь-якого з цих об'єктів може призвести до екологічної катастрофи, що ще більше погіршить

⁶ Інформаційно – аналітична довідка про виникнення НС в Україні протягом 2016 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-kvartal/57279.html>

⁷ Інформаційно – аналітична довідка про виникнення НС в Україні протягом I кварталу 2017 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-kvartal/61431.html>

становище населення з обох сторін лінії зіткнення⁸. Захист об'єктів інфраструктури на території військового конфлікту є важливим не лише для мешканців Донецької і Луганської областей, адже викликані військовими діями пошкодження водоочисних споруд, хімічних заводів і сільськогосподарських підприємств становлять серйозну загрозу для навколишнього середовища України.

Особливу загрозу становить ситуація на фенольному заводі ТОВ «НВО «Інкор і Ко», розташованому неподалік м. Торецьк, також необхідність проведення ремонтних робіт на Донецькій фільтрувальній станції, водогону для Авдіївського коксохімічного комбінату, інших об'єктів критичної інфраструктури. Гострою є ситуація із затопленими шахтами на окупованих територіях, де рівень води майже досяг гранично допустимих відміток, що вимагає прийняття термінових стабілізаційних заходів.

За даними Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ, у зоні проведення антитерористичної операції протягом 2017 року Донецька фільтрувальна станція щонайменше 9 разів зазнавала значних руйнувань, що призводили до її зупинки⁹. Через обстріли бойовиків фільтрувальна станція, що забезпечує водою 600 тисяч осіб по обидві сторони лінії розмежування, не працювала 45 днів протягом поточного року. За інформацією ОБСЄ, понад 1 млн людей можуть залишитися без водопостачання через численні ушкодження об'єктів інфраструктури внаслідок бойових дій на Донбасі.

Вкрай важливим є співробітництво з ОБСЄ в частині забезпечення доступу ремонтних бригад до пошкоджених об'єктів критичної інфраструктури, від роботи яких залежить життя і здоров'я людей на Сході України. У сучасних умовах необхідно уточнити перелік найбільш небезпечних підприємств на території проведення АТО, що потребують уваги та доступу експертів міжнародних організацій ООН, ОБСЄ для

⁸ ОБСЄ закликала захистити важливі об'єкти інфраструктури на Донбасі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theinsider.ua/politics/593595f08e98b/>

⁹ Інформація ОБСЄ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://twitter.com/OSCE_SMM/status/876430361366073344?ref_src=twsrc%5Etfw&ref

запобігання надзвичайним ситуаціям екологічного та техногенного походження з масштабними негативними наслідками.

Варто відмітити зростання кібернетичних загроз для об'єктів критичної інфраструктури держави, обумовлених хакерськими атаками, що можуть призвести до відмов важливої інформаційної інфраструктури. 27 червня 2017 р. українські установи стали жертвами масштабної кібератаки, проведеної за допомогою вірусу Petya.A. Хакерські атаки були націлені на об'єкти критичної інформаційної інфраструктури енергогенеруючих і енергопостачальних компаній, об'єктів транспорту, ряду банківських установ, телекомунікаційних компаній. Повідомлення про ураження інформаційних систем комерційних компаній надходили, зокрема, від мережі Auchan, поштової служби DHL, комерційних банків і телеком-операторів¹⁰. Зараженими вірусом виявились численні державні ресурси включаючи системи міністерства інфраструктури, Державної фіскальної служби, електрозподільчі мережі компанії Укренерго.

Треба відмітити, що 13 лютого 2017 р. під головуванням Міністра закордонних справ України Павла Клімкіна Рада Безпеки ООН одностайно ухвалила резолюцію щодо захисту критичної інфраструктури від терористичних загроз, ініціатором якої виступила Україна¹¹. Ця резолюція має на меті підвищення ефективності міжнародних зусиль з протидії терористичним актам проти об'єктів критичної інфраструктури, зокрема в рамках Глобальної контртерористичної стратегії ООН.

Враховуючи транскордонний масштаб впливу надзвичайних ситуацій різного походження, міжнародне співробітництво у сфері зниження ризиків виникнення катастроф має вкрай актуальне значення для України. Важливість і необхідність координації зусиль зі зниження ризику виникнення НС на міжнародному, регіональному та місцевому рівнях останніми роками акцентувалася в низці рамкових багатосторонніх програм і декларацій. Серед

¹⁰ Кібератака вірусу Petya. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.com/uk>

¹¹ Резолюція 2341 (2017). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://documents-dds-un.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/038/57/PDF/N1703857.pdf>

них важливе значення має «Йокогамська стратегія безпечнішого світу: Керівні принципи запобігання стихійним лихам, забезпечення готовності та пом'якшення їх наслідків», що була прийнята 1994 р. і зараз є базовим документом ООН у сфері зниження ризику лих і пом'якшення їх негативних наслідків¹².

На Всесвітній конференції зі зниження ризику природних катастроф (2005 р.), представники урядів 168 країн, включаючи Україну, прийняли Хіогську Рамкову Програму Дій (ХРП) на 2005-2015 рр.: Створення потенціалу протидії катастрофам на рівні держав і громад. У програмі наголошується на необхідності «підтримати створення і зміцнення національних комплексних механізмів, таких як багатогалузеві національні платформи», а також надання пріоритету заходам зі зниження ризику катастроф на національному та місцевому рівнях¹³.

На третій Всесвітній конференції ООН щодо зниження ризику природних катастроф, що проходила 14-18 березня 2015 р. в м. Сендаї (префектура Міягі, Японія), було прийнято Сендайську Рамкову програму зі зниження ризику катастроф (СРП) на 2015-2030 рр.¹⁴

Ця Рамкова програма покликана забезпечити досягнення в найближчі 15 років істотного зниження ризику і скорочення негативних наслідків для населення, господарських об'єктів і довкілля внаслідок природних катастроф. Метою СРП визначено запобігання виникненню нових і зниження загрози існуючих ризиків катастроф через здійснення комплексних економічних, структурних, юридичних, соціальних, екологічних, технологічних, політичних та інституційних заходів, що попереджають і знижують схильність до впливу небезпечних факторів і вразливість до

¹² International Decade for Natural Disasters Reduction. Yokohama Strategy and Plan of Action for a safer world. In: World conference on natural disaster reduction, Yokohama, Japan, 1994.

¹³ UNISDR (United Nations, International Strategy for Disaster Reduction). Hyogo framework for action 2005–2015: building the resilience of nations and communities to disasters. In: World conference on disaster reduction, Kobe, Japan, January 2005.

¹⁴ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030. Published 2015 03 14. Available from: <http://www.unisdr.org>

катастроф, підвищують готовність до реагування і відновлення та зміцнюють потенціал протидії.

Водночас наша держава не залучена до виконання Сендайської рамкової програми зі зниження ризику катастроф на 2015-2030 рр. Незважаючи на залучення України до Хіоської рамкової програми та позитивний досвід функціонування національних платформ зниження ризику катастроф у більшості країн Європи та СНД, у нашій державі досі не створено такого механізму.

Зниження ризику катастроф є визнаним у світі комплексним підходом, що передбачає відпрацювання заходів політичного, технічного, соціального і економічного характеру, спрямованих на зниження ризику катастроф. Такі заходи можуть виражатися в найрізноманітніших формах, включаючи стратегічні вказівки, законодавство, плани забезпечення готовності, проекти в сільськогосподарському секторі, програми страхування тощо. Цей підхід дозволяє враховувати потреби всього суспільства у безпечному середовищі існування через ухвалення обґрунтованих управлінських рішень у сфері зниження ризику катастроф і мінімізації їх негативних наслідків для населення, об'єктів критичної інфраструктури і довкілля.

Загалом цей підхід передбачає виконання на рівні держави низки завдань, найбільш важливим з яких є включення заходів щодо зниження ризику катастроф у плани і програми соціально-економічного розвитку¹⁵. Кінцевою метою при цьому є запобігання виникненню нових і зниження відомих ризиків катастроф шляхом здійснення комплексних й інклюзивних економічних, структурних, юридичних, соціальних, медико-санітарних, культурних, освітніх, екологічних, технологічних, політичних та інституційних заходів, що запобігають і знижують схильність до впливу небезпечних факторів і вразливість до катастроф, підвищують готовність до реагування і відновлення і тим самим зміцнюють потенціал протидії

¹⁵ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unisdr.org>

держави. Зниження ризику катастроф має здійснюватися на місцевому, регіональному і загальнодержавному рівнях з урахуванням наступних пріоритетів¹⁶:

1. Розуміння ризику катастроф.
2. Удосконалення організаційно-правових рамок управління ризиком катастроф.
3. Інвестиції в заходи по зниженню ризику катастроф з метою зміцнення потенціалу протидії.
4. Підвищення готовності до катастроф для забезпечення ефективного реагування та впровадження принципу «Зробити краще, ніж було» в діяльність по відновленню, реабілітації та реконструкції.

Відповідно до Хіюзької та Сендайської рамкових програм, реалізація заходів зі зниження ризику катастроф здійснюється за такими напрямками:

- посилення дій щодо зниження ризику природних катастроф на національному і локальному рівнях;
- оцінка ризиків, підтримка раннього попередження і своєчасне відпрацювання відповідних контрзаходів;
- підвищення обізнаності громадськості про ризики катастроф і про те, як підготуватися до них;
- зниження ризику природних катастроф шляхом усунення їх причин;
- посилення дій з підготовки до катастроф і реагування на них.

Важливим завданням при цьому є імплементація діяльності щодо зниження ризику катастроф в якості невід'ємної частини стратегій і програм у сфері цивільного захисту та збільшення стійкості держави до впливу вражаючих чинників. Особлива увага має бути приділена забезпеченню стійкості функціонування медичних установ та інфраструктури водопостачання для надання доступу до послуг невідкладної допомоги та водопостачання в умовах можливих надзвичайних ситуацій.

¹⁶ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unisdr.org>

Позитивний досвід багатьох країн свідчить, що створення дієвого механізму зниження ризику катастроф в Україні матиме низку переваг, серед яких поліпшення координації зусиль із сусідніми державами, залучення ресурсів приватних компаній та міжнародних організацій, обмін досвідом із фахівцями у сфері зниження ризику катастроф з різних країн світу, а також підвищення позитивного іміджу нашої держави через запровадження визнаних у світі ризик-орієнтованих підходів для підвищення стійкості держави до впливу надзвичайних ситуацій різного походження.

Висновки

1. Наявні тенденції до подальшого зниження рівня безпеки та зменшення тривалості роботи об'єктів критичної інфраструктури внаслідок понаднормової експлуатації споруд, конструкцій, обладнання та інженерних мереж, що працюють на межі вичерпання свого ресурсу, формують серйозні загрози виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру для безпеки функціонування об'єктів критичної інфраструктури.

2. В умовах гібридної війни на Сході України відбувається зростання ризиків виникнення НС техногенного походження в зоні АТО через руйнування багатьох промислових і житлових споруд внаслідок військових дій. Викликані військовим конфліктом на сході України пошкодження об'єктів критичної інфраструктури, включаючи водоочисні споруди, хімічні заводи і сільськогосподарські підприємства, становлять серйозну загрозу для населення і довкілля.

3. Значний ризик виникнення надзвичайних ситуацій природно-техногенного походження на території проведення АТО формує наявність великої кількості затоплених і напівзатоплених шахт на території Луганської та Донецької областей, що мають постійний гідравлічний зв'язок з діючими шахтами. Незадовільний екологічний стан у вугледобувних районах Донбасу посилюється через концентрацію підприємств металургійної та хімічної

промисловості, що збільшує техногенне навантаження на навколишнє середовище і формує реальні загрози формування НС техногенного характеру з масштабними негативними наслідками для населення.

4. Неузгодженість нормативно-правового регулювання у сфері захисту критичної інфраструктури, а також відсутність у національному законодавстві відповідного закону про критичну інфраструктуру та її захист ускладнює міжвідомчу взаємодію державних органів, власників і операторів критичної інфраструктури, у тому числі в процесі забезпечення захисту від НС різного генезису на об'єктах критичної інфраструктури.

5. Розробка і впровадження заходів зі зниження ризиків виникнення НС різного походження на об'єктах критичної інфраструктури гальмується через відсутність на національному рівні державного органу, відповідального за координацію дій існуючих державних систем захисту та кризового реагування у сфері захисту критичної інфраструктури. На сьогодні в державі відсутня єдина методологія проведення оцінки загроз та ризиків критичній інфраструктурі, що також ускладнює розробку заходів із запобігання та мінімізації негативних наслідків НС на об'єктах критичної інфраструктури, можливих на території України.

6. На відміну від більшості європейських країн, включаючи найближчих сусідів, до цього часу в Україні не створено національну платформу зниження ризику катастроф у відповідності до рекомендацій Хіюзької та Сендайської рамкової програми дій. Актуальність створення цієї платформи підкріплюється тим, що існуюча в країні система моніторингу загроз і зниження ризиків надзвичайних ситуацій різного походження не забезпечує проведення систематичних і обґрунтованих досліджень тенденцій і характеру змін основних джерел загроз екологічній безпеці держави та потребує кардинального удосконалення. Державна система захисту населення від катастроф природного та техногенного характеру потребує запровадження ризик-орієнтованого підходу для ефективного попередження катастроф різного характеру.

7. Ефективність й оперативність системи раннього виявлення загроз і зниження ризиків виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру на об'єктах критичної інфраструктури знижується через неспроможність функціонування у повному обсязі Урядової інформаційно-аналітичної системи з надзвичайних ситуацій.

Пропозиції

Враховуючи зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру для об'єктів критичної інфраструктури уявляється доцільним рекомендувати:

Раді національної безпеки і оборони України:

- проаналізувати можливість включення питань, пов'язаних зі зниженням ризику виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру на об'єктах критичної інфраструктури на території проведення АТО у переговорний процес тристоронньої контактної групи в м. Мінськ;

Кабінету Міністрів України:

- забезпечити прийняття Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури в Україні як основи для розроблення відповідних нормативно-правових актів і програм захисту критичної інфраструктури;

- розробити і подати до Верховної Ради України проект Закону «Про захист критичної інфраструктури», в якому передбачити створення державної системи захисту критичної інфраструктури та визначити орган, відповідальний за координацію діяльності із захисту критичної інфраструктури;

- визначити функції, повноваження та відповідальність центральних органів виконавчої влади та інших органів у сфері захисту критичної

інфраструктури, а також прав, обов'язків та відповідальності власників і операторів об'єктів критичної інфраструктури;

- запровадити критерії віднесення об'єктів інфраструктури до критичної інфраструктури, порядок їх паспортизації та категоризації;
- визначити засади державно-приватного партнерства та ресурсного забезпечення у сфері захисту критичної інфраструктури;

Міністерству внутрішніх справ України, Міністерству енергетики та вугільної промисловості України, Міністерству інфраструктури України:

- розробити та затвердити постанову Кабінету Міністрів України «Про порядок функціонування державної системи захисту критичної інфраструктури та її взаємодію із існуючими державними системами»;
- опрацювати питання щодо формування критеріїв віднесення об'єктів до критичної інфраструктури, оцінки загроз критичній інфраструктурі, планів забезпечення стійкості функціонування критичної інфраструктури та формування загальнодержавної системи взаємодії відповідно до компетенції;
- розробити та затвердити в установленому порядку державний стандарт щодо запровадження єдиних підходів до класифікації безпекових інцидентів та криз, єдиної термінології щодо оцінки та рівнів загроз тощо;
- розробити та внести в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України проект Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку віднесення секторів, об'єктів та систем до національної критичної інфраструктури»;

Кабінету Міністрів України, Міністерству екології та природних ресурсів України, Державній службі з надзвичайних ситуацій України:

- звернутися до міжнародних організацій ООН, ОБСЄ із запитом щодо формування експертної місії для проведення оцінки екологічних збитків на Донбасі, визначення першочергових заходів із відновлення об'єктів

критичної інфраструктури та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних із військовими діями;

- спільно з ОБСЄ вжити заходів щодо виключення чи зменшення впливу військових дій на функціонування систем водовідливу та вентиляції шахт з метою попередження катастрофічних порушень в роботі критичних систем життєзабезпечення населення Донбасу;

- утворити при Державній службі з надзвичайних ситуацій робочу групу з розробки пропозицій щодо визначення складу учасників і обґрунтування першочергових завдань із створення в Україні Національної платформи зниження ризику катастроф;

- забезпечити відновлення функціонування Урядової інформаційно-аналітичної системи з надзвичайних ситуацій і провести на цій основі удосконалення системи раннього виявлення загроз і зниження ризиків виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру на об'єктах критичної інфраструктури.

Відділ енергетичної та техногенної безпеки

(С.П. Іванюта)